

ПРОБЛЕМА СЕНСУ ЖИТТЯ У ФІЛОСОФІЇ ЕКЗИСТЕНЦІАЛІЗМУ

Екзистенціалізм як напрям зародився не так давно. Він позиціонує і досліджує людину як унікальну духовну істоту, що здатна до вибору власної долі. Основним проявом екзистенції є свобода, яка визначається як відповідальність за результат свого вибору. Основним положенням екзистенціалізму є постулат: екзистенція (існування) передре есенції (сутності). А, отже, головним є питання сенсу життя. Дуже багато філософів у своїх працях зверталися до проблеми сенсу життя. Досить специфічний і складний для розуміння підхід А. Камю до цієї одвічної проблеми. Пошуки сенсу життя для нього нерозривно пов'язані з міркуваннями про смерть.

Чи варто жити? Для побудови своєї теорії він аналізував приклади самовбивць, вивчав, намагався зрозуміти, з яких причин люди самовільно йдуть з життя. Ці міркування привели його до поняття абсурду. У його розумінні абсурд – це «зіткнення між ірраціональністю і несамовитим бажанням ясності». У абсурдних міркуваннях А. Камю аналізує вчення різних філософів, безжально знаходячи в їх теоріях абсурд. У своєму «есе про абсурд», А. Камю, збирає свої роздуми про смерть, про сенс людського існування, про абсурд як джерело свободи, обираючи на роль героя абсурдного світу легендарного Сізіфа. Праця Сізіфа абсурдна, безцінна; він знає, що камінь, який по волі богів піднімає на гору, скотиться вниз і все почнеться спочатку. Але він знає, отже, піднімається над богами і над своєю долею. Знання достатньо, воно гарантує свободу. Міф про Сізіфа – як вінець міркування А. Камю – містить підсумок.

Іншим яскравим представником цього напрямку є М. Га́йдеггер. У праці «Час та буття» М. Гайдеггер сформулював вихідні принципи філософії екзистенціалізму, згідно з якими життя сучасної людини в світі науково-технічної цивілізації є нібито «несправжнім» існуванням. «Справжнє» існування досягається, за М. Гайдеггером, лише відмовою від раціоналістично-наукового способу життєдіяльності на користь ірраціоналістичного «переживання» — так званої екзистенції, основний зміст якої виявляє лише смерть. Тільки перед лицем смерті людина ніби пізнає «сене буття», усвідомлюючи тлінність людського існування. Отже, екзистенціалізм підкреслює, що людина відповідає за свої дії лише тоді, коли діє вільно, має свободу волі, вибору і засобів їхньої реалізації. Формами прояву людської свободи є творчість, ризик, пошук сенсу життя, гра та ін.

Що стосується української літератури, то екзистенціалізм проявився у творчості В. Підмогильного, В. Домонтовича, І. Багряного, Т. Осьмачки, В. Барки, В. Шевчука, в поезії представників «ню-йоркської групи», в ліриці В. Стуса. Нерідко межі екзистенціалізму як світоглядної структури є досить примарними, а зарахування до нього окремих митців — дискусійним.